

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028–2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset talousarvion menojen seurantaan ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028—2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028—2034) (U 70/2025 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028—2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset talousarvion menojen seurantaan ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus (U 53/2025 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Niina Pautola-Mol, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Riitta Vartia, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Stina Oksa, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Eeva Raevaara, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Merja Niemi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- yksikönpäällikkö Kalevi Pölönen, Itä-Suomen elinvoimakeskus
- rahoituspäällikkö Niina Lamberg, Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus
- rahoitusyksikön päällikkö Jaakko Ryymin, Keski-Suomen elinvoimakeskus
- yksikön päällikkö Pasi Loukasmäki, Pohjois-Suomen elinvoimakeskus
- osastopäällikkö Timo Lehtiniemi, Pohjois-Suomen elinvoimakeskus
- johtaja Salla Toppinen-Tanner, Työterveyslaitos
- kehittämispäällikkö Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄT

Ehdotus ja valtioneuvoston kanta

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028—2034. Ehdotukset sisältävät myös muun muassa ehdotuksen kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevaksi asetukseksi ja niin sanotun tuloksellisuusasetusehdotuksen:

- Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 565 final Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028—2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta (jäljempänä *NRP-asetusehdotus*),
- Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 545 final talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta (jäljempänä *tuloksellisuusasetusehdotus*).

Näistä kahdesta asetusehdotuksesta valtioneuvosto on antanut kirjelmän U 53/2025 vp.

Monivuotisen rahoituskehyksen julkaisun yhteydessä komissio julkaisi myös useita sektorikohtaisia lainsäädäntöehdotuksia. Näitä ovat muun muassa seuraavat kaksi, valtioneuvoston kirjelmässä U 70/2025 vp käsiteltyä asetusehdotusta:

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2026 vp

- Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 552 final Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), ja koheesiorahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [...] [kumppanuusrahastoa koskeva asetusta] vahvistettua rahastoa ja aluekehitykseen myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytysten vahvistamisesta vuosiksi 2028—2034 (jäljempänä *EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotus*),
- Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 558 final Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat] vahvistettua kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028—2034 myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytyksistä (jäljempänä *ESR-asetusehdotus*).

Komission antamat ESR-asetusehdotus ja EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotus ovat osa sektoriaasetusten ja NRP-asetuksen muodostamaa kokonaisuutta, ja ne täydentävät ja täsmentävät NRP-asetuksen sisältöä.

Asetusehdotusten pääasiallinen sisältö ja valtioneuvoston kannat ilmenevät valtioneuvoston kirjelmistä U 53/2025 vp ja U 70/2025 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jäljempänä *NRP-asetusehdotus*) tavoitteena on varmistaa parempi johdonmukaisuus EU:n prioriteettien sekä kansallisten ja alueellisten toimien välillä, yksinkertaistaa toimia ja toteutusjärjestelmää sekä helpottaa varojen uudelleenkohdentamista, jotta voidaan reagoida uusiin tarpeisiin ja ennakoimattomiin kriiseihin. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi komissio esittää ennalta jäsenvaltioille kohdennettujen määrärahojen ryhmittelyä yhteen rahastoon, kumppanuusrahastoon. Kumppanuusrahaston määrärahat ovat vuoden 2025 hinnoin noin 700 miljardia euroa, josta Suomen saanto olisi noin 8,6 miljardia euroa. Kokonaisallokaatiosta, pois lukien maatalouden ja kalatalouden suoratuki sekä sosiaalinen ilmastorahasto, 14 prosenttia pitää kohdentaa sosiaalisiin tavoitteisiin.

Yhden rahaston muodostaminen tarkoittaisi siirtymistä lähes 540 ohjelmasta 27 kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan. Tämä vähentäisi komission mukaan hallinnollisia kustannuksia kaikilla tasoilla ja mm. helpottaisi EU:n yritysten, mukaan lukien pk-yritysten, paikallisviranomaisten ja hankkeiden toteuttajien rahoituksen saantia. Komissio arvioi tuloksellisuusasetusehdotuksen säästävän hallinnollisia kustannuksia yli 600 miljoonan euron edestä ja hyödyttävän suoraan 16,3 miljoonaa pk-yritystä.

Yhden rahaston muodostaminen tarkoittaisi myös siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan (NRP, National Regional Partnership Plan). Jäsenvaltiolle suoraan kohdentuva rahoitus sidottaisiin NRP-suunnitelmissa sovittuihin investointeihin, uudistuksiin ja muihin interventioihin liittyvien välitavoitteiden ja tavoitteiden toteutumiseen. Komission ehdotuksen mukaan kumppanuusrahastossa olisi yhteensä 28 erityistavoitetta. Maksatusten perustana olisi tulospäätös, jolloin maksatukset perustuisivat näiden tavoitteiden saavuttamiseen toteutuneiden kulujen sijaan.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2026 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on yhdistänyt NRP-asetusehdotusta ja tuloksellisuusasetusehdotusta koskevan valtioneuvoston kirjelmän (U 53/2025 vp) käsittelyn ESR-asetusehdotusta ja EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotusta koskevan valtioneuvoston kirjelmän (U 70/2025 vp) käsittelyyn. Valiokunta on käsitellyt kokonaisuutta oman toimialansa näkökulmasta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tavoitteita EU-rahoituksen yksinkertaistamisesta ja joustavoittamisesta kannatettavina. Valiokunta kannattaa myös kumppanuusrahastoasetusehdotuksen perusratkaisua, jossa jäsenvaltioilla on enemmän valtaa rahoituksen kohdentamiseen. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että maatalouden tuen riittävä taso turvataan, jotta kumppanuusrahaston varoja on aidosti mahdollista kohdentaa muuhun alueiden elinvoiman kehittämiseen ja sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteiden edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteiden toteuttamiseen kohdennetaan komission ehdotuksen mukaisesti 14 prosenttia.

Kumppanuussopimus on jatkossa keskeisin ohjausväline. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa asetusehdotuksen linjausta, jonka mukaan kumppanuudessa on oltava tasapuolisesti edustettuina muun muassa alue- ja paikallistason toimijat kaupungeista ja maaseudulta, kansalaisjärjestöt sekä työmarkkinaosapuolet. Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavat elimet on mainittu asetusehdotuksessa erikseen kumppaneiden listauksessa.

Valiokunta pitää perusteltuna, että valtioneuvosto kirjelmässään kiinnittää huomiota lukuisiin erityistavoitteisiin ja korostaa, että rahoituksen tarpeetonta pirstaleisuutta tulee välttää. Valtioneuvoston tavoin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta suhtautuu varauksellisesti siihen, että kaikilta jäsenvaltioilta edellytettäisiin kaikkien erityistavoitteiden yksityiskohtaista käsittelyä kumppanuussuunnitelmassaan.

Valiokunta kannattaa tulosperusteisuutta maksatuksen lähtökohtana, mutta pitää tärkeänä varmistaa, etteivät hankkeisiin osallistumisen riskit nouse liian suuriksi tai hallinnollinen taakka lisäänty. EU-rahoitukseen liittyvää hallinnollista taakkaa on vähennettävä kautta koko prosessin.

Euroopan sosiaalirahasto

Komission ehdotuksen mukaan Euroopan sosiaalirahasto (jäljempänä *ESR*) osana NRP-rahastoa perustetaan pääasialliseksi välineeksi, jolla investoidaan ihmisiin ja heidän tulevaisuuteensa sekä varautumiseen Euroopassa. ESR on EU:n tärkein väline, jolla edistetään ja vahvistetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta Euroopan yhteiskunnissa. Komission ehdotuksen mukaan edistyksestä huolimatta työttömyyden, osaamisvajeen, työvoimapulan ja köyhyyden torjunta ovat edelleen ensisijaisia parannuskohteita koko EU:ssa. Tämä ei komission mukaan pelkästään uhkaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarille asetettujen yleistavoitteiden saavuttamista, vaan myös haittaa edistymistä Euroopan kilpailukyvyyn vahvistamisessa yhä globalisoituneemmassa maailmassa.

Komission ehdotuksen mukaan ESR:stä tuettaisiin NRP-asetuksen 3 artiklassa ehdotettuja erityistavoitteita, kuten esimerkiksi työllisyyttä, yhdenvertaista pääsyä työmarkkinoille, oikeudenmukaisia ja laadukkaita työoloja ja työvoiman liikkuvuutta, työvoiman tarjontaa sekä koulutuksen ja taitojen elinikäistä hankkimista erityisesti edistämällä täydennys- ja

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2026 vp

uudelleenkoulutusta. Ehdotuksen mukaan ESR:stä tuettava erityistavoite olisi myös väestörakenteen muutoksen haasteisiin vastaaminen, mukaan lukien työvoimapula sekä sukupolvien ja alueiden väliset erot.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa Euroopan sosiaalirahaston olevan keskeisin EU-rahoituksen väline sen toimialalla. Erityistavoitteet, joihin rahaston rahoituksella pyritään vastaamaan, ovat relevantteja ja kannatettavia. Valiokunta korostaa osaamisen kehittämisen tärkeyttä tulevaisuuden työelämän kannalta yleisesti ja erityisesti nuorten työelämätaitojen vahvistamisen tärkeyttä, jotta nuorten kiinnittyminen työelämään helpottuu. Suomen sisäiseen työvoiman liikkuvuuden lisäämiseen on jatkossa löydettävä keinoja samalla, kun huolehditaan, ettei työvoiman liikkuvuus EU:n alueella johda epäterveeseen työehdoilla kilpailemiseen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että työelämän toimivuus on olennainen osa kokonaisturvallisuutta. Työpaikkojen toimintakyky muodostaa perustan yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Myös mielenterveyden edistäminen, osallisuus ja tasa-arvo ovat keskeisiä kokonaisturvallisuuden elementtejä. Valiokunta korostaa, että työelämän kehittäminen on välttämätöntä myös kilpailukyvyn ja kasvun varmistamiseksi.

ESR-rahoituksen etuna on valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nostettu esiin, että sillä rahoitetut kehittämistoimet lisäävät osallisuutta ja vahvistavat työelämän osaamisen kehittymistä erityisesti silloin, kun niiden edistäminen ei onnistu mielekkäästi vain yhden alueellisen toimijan tai kohderyhmän omin voimin. Valiokunta pitää tätä arvokkaana, sillä tämänkaltaisen yhteistyö lisää luottamusta yhteiskuntaan ja on siten kokonaisturvallisuudenkin näkökulmasta tärkeää. Valiokunta pitää myönteisenä, että yhteistyön mahdollisuudet EU-rahoituksen käytössä laajenevat jatkossa, kun ESR:n ja jäljempänä käsiteltävän Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hyödyntäminen toisiaan tukevasti on asetusehdotusten perusteella joustavampaa.

Euroopan aluekehitysrahasto

Komission EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotuksen tavoitteena on puuttua alueelliseen epätasapainoon ja edistää kehityksessä jälkeen jääneiden alueiden kehitystä (SEUT-sopimuksen 176 artikla) tukemalla uudistuksia ja investoimalla kaikkien EU:n alueiden ja kuntien sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa korostettiin alueiden elinvoiman ja alueellisen tasa-arvon tärkeyttä ja EU-rahoituksen merkitystä näiden edistämisessä. Kuulemisessa viitattiin Suomen EU-liittymissopimukseen ja pidettiin tärkeänä, että alueellinen tasa-arvo huomioidaan myös uuden rahaston suunnittelussa ja toteutuksessa. Esiin nostettuja toimenpide-ehdotuksia erityisesti epäsuotuisten alueiden elinvoiman tukemiseen olivat muun muassa kohdennettu, joustava osaamisen kehittäminen, tuki yrittäjyyden edellytysten parantamiseen sekä elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että toimenpide-ehdotukset kuvaavat, kuinka ESR:n ja EAKR:n tavoitteet ja toimenpiteet muodostavat yhdessä kokonaisuuden ja toistaa suhtautuvansa myönteisesti rahoituksen lisääntyviin synergiamahdollisuuksiin.

Valiokunnan lausunto TyVL 2/2026 vp

Lopuksi valiokunta toteaa pitävänsä valtioneuvoston tavoin keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista. Samalla valiokunta tuo esiin, että merkittäviä alueellisia eroja esiintyy myös suuralueiden sisällä keskeisissä elinvoimaa kuvaavissa mittareissa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 18.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Timo Suhonen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo